

HET HEEMKUNDIG WERKKAMP VAN 1971.

Voor de 23e maal werd dit jaar het Heemkundig Werkkamp van Brabants Heem gehouden; de bekende Heemkundekring van Aarle-Rixtel had de organisatie van dit kamp op zich genomen. Het was de tweede keer, dat dit in Aarle-Rixtel gebeurde; 20 jaar geleden, in 1951, had deze gebeurtenis eveneens in Aarle-Rixtel plaats gehad. Door het Bestuur van Barthold van Heessel waren enkele comité's gevormd, die samen de organisatie hebben verzorgd; in deze comité's bevonden zich ook een aantal dames, die zich uitstekend van hun taak hebben gekweten; zij hadden namelijk de zorg voor het spijzigen van de 130 personen, die aan het kamp deelnamen; het spijzigen der hongerigen is een van de echte werken van barmhartigheid, zoals in Aarle bleek.

Op woensdag 30 juni 1971 des avonds om 8 uur trokken de Aarlese Schutten van O.L.Vrouw en van Sinte Margaretha op om na een rondwandeling door het dorp hun gasten op het kerkplein de vendelgroet te brengen.

Na een dankwoord van de hr. Kakebeeke, bestuurslid van Brabants Heem, trokken de deelnemers achter de trommende schutten aan naar de zaal van Bracht, waar de hr. Prinssen, Voorzitter van de plaatselijke kring, het Werkkamp officieel opende. Hierbij was ook het gemeentebestuur van Aarle-Rixtel vertegenwoordigd in de personen van burgemeester Janssen en de wethouder Mevr. Blom. De burgemeester vermeldde in zijn toespraak de oprichters van de Aarlese Heemkundekring, waarbij Klaas van Gameren - van wie een geschilderd portret in de zaal hing - een der grote voortrekkers is geweest en niet alleen in Aarle, maar ook in verschillende plaatsen daarbuiten. De gemeente - aldus de burgervader - heeft veel belangstelling voor het werk van de kring en speciaal voor dit Werkkamp. Zodoende was het gemeentebestuur dan ook gaarne bereid om bij te dragen in de kosten, die zulke dagen meebrengen. Hij sprak de hoop uit, dat het een vruchthar kamp zou zijn en heette namens alle inwoners van het echt Brabantse Aarle-Rixtel alle deelnemers hartelijk welkom.

Omdat de hr. Mandos, Voorzitter van Brabants Heem niet aanwezig kon zijn, sprak de hr. Kakebeeke een woord van welkom namens het Stichtingsbestuur van Brabants Heem. Hij meende, dat het aantal deelnemers, dat ieder jaar groter wordt,

een bewijs^{is} van de belangstelling en het leven, die in Brabants Heem aanwezig^z zijn, ook in de kringen der jongeren, zoals uit de aanwezigen op deze avond bleek.

Op zulk een kamp wordt niet "gewerkt", zoals sommigen misschien uit de naam willen afleiden en daarom van deelname hebben afgezien. Het "werken" bij dit kamp bestond alleen in de wedstrijd van het "zagen om den Bram van Brabant". Daarover later.

Het is een feest van vrolijkheid, van gezellig bij elkaar zijn met daarnaast een programma, waaruit de zorg voor het Brabants Landschap blijkt, waarvan vaak veel, helaas zonder noodzaak verdwijnt. De kampvlag, die in het bezit was van de kring "De Kleine Meierij", die in 1970 het Werkkamp had georganiseerd en gedurende het gehele jaar in het gemeentehuis van Oisterwijk had gehangen, werd daarna voor een jaar toe- vertrouwd aan de Heemkundekring van Aarle-Rixtel. Door "De Kleine Meierij" was de vlag vereerd met een echt zilveren schild, zoals de hr. P. Drijvers vertelde. Het opschrift luidt: Maasland het vetste, Peelland het grootste, Kempenland het heerlijkste, Oisterwijk het schoonste.

Tussendoor werd onder leiding van de hr. Dorenbosch gezongen uit "Den Brembos". Dia's van het Werkkamp van 1970 riepen bij vele deelnemers de dagen van Oisterwijk weer in herinnering; daarna volgden een aantal dia's van Beek en Donk, Croij, Lieshout en Aarle-Rixtel, om de deelnemers aan de fietstochten van de volgende dagen alvast voor te bereiden op hetgeen ze te zien zouden krijgen. Zoals al vele jaren lang brachten de heren Theo van de Ven en Wim van Rooij op geestige wijze en muzikale toon hun dagverslagen uit.

Donderdag 1 juli werd volgens het programma om 9 uur in de morgen gestart voor een fietstocht van ruim 30 kilometer. De route ging eerst naar Beek, waar de oude toren langs de weg Beek-Lieshout midden in het veld staat, sedert enige tijd onder leiding van Monumentenzorg gelukkig weer gerestaureerd. Pastoor van Rossum, de voorzitter van de Heemkundekring van Beek en Donk, vertelde hierover een en ander. De fietstocht ging verder langs het oude gemeentehuis van Beek en Donk, waarin de plaatselijke Heemkundekring binnenkort de beschikking hoopt te krijgen over enige ruimte, om een begin te maken met een eigen museum; het nieuwe gemeentehuis, dat daar-

na bezichtigd werd, zal binnen enige weken in gebruik worden genomen. Het volgende doel was de St. Michaëlskerk van Beek, die in 1935 werd gebouwd onder architectuur van H. Valk. De glas in lood ramen van o.a. Ninaber en Joep Nicolaas laten een schemerig licht door, waaraan men bij het betreden der kerk even moet wennen. Er staan verschillende oude en mooie houten beelden, o.a. van Sint Lucia, Sint Antonius Abt, de vier Evangelisten enz. Een mooie 15e eeuwse Sint Anna te Drieën siert de gang van de pastorie.

Het bezoek aan kasteel Eyckenlust in Beek, dat nog steeds wordt bewoond, leverde aanvankelijk moeilijkheden op, doch omdat een paar deelnemende dames kennis hadden aan de bewoonsters, kon het bezoek toch doorgaan. Men kon er een aantal fraaie antieke meubelen bewonderen.

Het gemeentebestuur van Beek en Donk liet zien, dat het belangstelling en waardering heeft voor het Heemkunde-werk en bood de deelnemers een koffietafel aan.

Gesterkt door spijs en drank - deze laatste niet uit de gemeentepomp - ging het aan op de bosrand van Jekschot en verder langs het Hei-eind naar Mariahout; de kerk werd bezichtigd alsook de Maria-grot, waar men al sedert vele jaren wacht op een wonder, dat maar niet wil gebeuren.

Terug naar Aarle-Rixtel voor het uitstekend verzorgde diner in de zaal Van Bracht. Om de deelnemers wat te laten bekomen van de vermoeienissen van de dag, werd er op een van de gazons van het mooie nieuwe bejaardenhuis "De Witte Poort" een muzikaal programma verzorgd door de plaatselijke muziekverenigingen, de harmonie De Goede Hoop en het Gemengd Koor de Klokkengieters. De hr. Dorenbosch sprak een hartelijk dankwoord tot de betreffende verenigingen. Weer bijeen in de zaal Van Bracht leverde Pastoor van Rossum van De Donk tot plezier van allen een bijdrage op rijm van alle soorten van bijnamen. Dagverslagen van Theo van de Van en Wim van Rooij. Ook deze avond bewees de Brembos goede diensten.

Vrijdag 2 juli. Om 9 uur aantreden voor de fietstocht naar en bezoek aan kasteel Croij, de oude toren van Stiphout en het natuurreservaat Het Kamerven. De hr. Niessen uit Helmond vertelde een en ander over Croij, dat omstreeks 1400 als jachtslot werd gebouwd door de heren van Croij. Er is daar blijkbaar rustig geleefd, want er is uit de eerste 350 jaar

weinig bekend. Nadat het slot in diverse handen was, werd Johan Carel Gideon van der Bruggen in 1778 de eigenaar; door hem werd het kasteel verbeterd en verfraaid. Zijn dochter, "freule Constance", die Croij geërfd had, werd tot grote ergernis van haar familie in 1870 katholiek; bij haar dood kwamen haar goederen krachtens het door haar gemaakte testament, waaronder 13 boerderijen waren, in bezit van de Algemene Armen van Stiphout en Aarle-Rixtel, onder voorwaarde, dat het kasteel zou worden gebruikt voor de verpleging van ouden van dagen uit Stiphout en Aarle-Rixtel. Op het ogenblik wonen er enkele zusters in het kasteel en wordt het gebruikt als een soort cultureel centrum. In de kapel - vroeger danszaal - staat een heel aardig cabinet-orgel.

De oude toren van Stiphout staat evenals die van Beek midden in de akkers, waar eertijds "het dorp" lag. In 1789 werd de kerk, die bij deze toren hoorde, door de katholieken afgenomen van de protestanten, aan wie ze door de Staten was toegewezen. De dreigende motregen bleef gelukkig uit en zo fietste de karavaan, gesterkt door een kop Stiphoutse koffie langs mooie boswegen naar Het Kamerven, een prachtig heidenatuuurreservaat, omgeven door uitgestrekte bossen. Voor de liefhebbers waren hier koude dranken te krijgen, uit de "Benzewagen". Op onze verdere tocht werden we nog gewezen op "Het Hof", een buurtschap, waar de oorsprong van Lieshout moet gelegen hebben. In het raadhuis van Lieshout hangt een groot schilderij, voorstellend de leden van het Gilde "Sint Servaas" in vol ornaat, zittend aan tafel met een potje bier voor de mannen en enkele koffiekomen, vermoedelijk bestemd voor de drie vrouwen, die er met poffer en al bijstaan. Door het gemeentebestuur werd aan elk der deelnemers een mooie foto van dit schilderstuk aangeboden als herinnering aan hun bezoek aan Lieshout.

Dat fietsen en het inademen van de zuivere boslucht hongerig en dortig maken, bleek uit het feit dat men bij Brox in Lieshout alle zeilen moest bijzetten om de deelnemers aan de koffietafel van al het nodige te voorzien. Als ze geen goede prijs gerekend hebben, zal er weinig winst in gezeten hebben. De hr. Niessen vertelde, dat op de plaats waar enige jaren geleden de nieuwe kerk gebouwd is, vroeger het adellijk huis van de familie Ribbius stond. De grachten, die het adellijk

huis omringden, liggen er nog. Toegang tot deze besloten hof geeft een fraaie poort, genoemd de poort van Binderen; volgens het verhaal indertijd van het adellijk stift van Binderen overgebracht naar Lieshout. Bij een kaartspel zou de heer van Binderen zijn eigen vrouw en goederen verkaart hebben aan de heer van Lieshout; deze laatste eiste echter alleen, dat de poort van Binderen zou worden overgebracht naar Lieshout.

Het programma van de namiddag bestond uit een bezoek aan de toonkamer van de houtwarenfabriek van de fa. Merkelbach; mooie stoelen en kasten, zo verleidelijk mooi, dat onze Voorzitter het niet kon laten er een mooi hoekkastje te kopen. Bij een andere Merkelbach was een grote verzameling oude en nieuwe vuurwapens te bewonderen; ook het gildezilver van de Schut Sint Servaas uit Lieshout, die op het ogenblik echter "in ruste" is, was er te zien. Diverse dames kochten er een jagershoedje, donkergroen met een veertje. Een ongekend groot aantal opgezette vogels en andere dieren trok eveneens sterk de aandacht der bezoekers.

Het slot van het bezoek aan Lieshout vormde de ontvangst van de deelnemers in de gastenruimte van Bavaria. Voor velen blijkbaar onverwacht begon men met het presenteren van koffie en dat in een bierfabriek. De hr. Rutten, lid van het dagelijks bestuur van het Streekorgaan Gewest Helmond gaf een duidelijke uiteenzetting van de bedoeling van het Streekorgaan wat betreft de groenvoorziening en recreatie, gecombineerd met woning- en wegenbouw. Als deze plannen doorgang vinden, kunnen we de toekomst op dit punt met enig optimisme tegemoet zien. Na deze lezing werden de toehoorders volop gelaafd met het vers getapte edele gerstenat, cola enz. Het verhaal gaat, dat er iemand om een glas "Heiniken" vroeg. Wat het antwoord is geweest, is niet bekend, maar hij werd er niet uitgegooid. Het lied van "Het Hermenieke van Bergeijk" diende als slot-en danklied.

Na het diner werd een bezoek gebracht aan de heemkundige tentoonstelling, ingericht in enige lokalen van Mariëngaarde. Met grote zorg en kennis van zaken was er veel materiaal bij elkaar gebracht; mooie prenten en platen, fotocopieën van middeleeuwse handschriften, diverse boeken en tijdschriften, oude bidprentjes en kaarten enz. Men kon er veel tijd door-

brengen.

Het gezellig samenzijn begon om ca.9 uur met groot lawaai van de Jeugdhofkapel van Aarle-Rixtel en werd gelukkig nogal eens onderbroken. Het optreden van "een kletser" vond ik minder gelukkig. Door Pastoor van Rossum was een kwis samengesteld van 40 vragen, betrekking hebbend op feiten en gebeurtenissen van de laatste dagen. Door het lawaai in de zaal ging echter nogal een en ander verloren. De dagverslagen van Theo van de Ven en Wim van Rooij waren deze avond van uitstekende kwaliteit.

Zoals ieder jaar sedert 1966 is gebeurd, moest er ook dit jaar worden gekampt om "Den Bram van Brabant", een wisseltrofee, uit eikenhout gestoken en in 1966 geschonken door de kring Oirschot met voorstellingen uit Oirschot. Het "kampen" bestond deze keer in het doorzagen van een boom met behulp van ca. 2 meter lange trekzagen. Onze Voorzitter, de hr. van Schijndel en ondergetekende hadden uiteindelijk de langste adem en de langste trekken; zij sloegen de tegenstanders met bijna een halve dikte boom. Zo is de Bram van Brabant voor een jaar in het bezit van onze Heemkundekring gekomen.

Zaterdag 3 juli was de laatste dag van het Werkkamp, gereserveerd voor de bezichtiging van Aarle-Rixtel. Buiten het bewoonde gedeelte op een kruispunt van vier zandwegen staat nog een "hagelkruis", mogelijk het enige uit heel Noord-Brabant, dat nog is overgebleven. Zulke kruizen hebben er op tal van plaatsen gestaan - ook in Gemert - , ze zijn nu echter overal verdwenen. Kruispunten van wegen waren gevaarlijke plaatsen; daar kwamen de geesten bijeen, die de mensen en het vee en de vruchten der aarde schade konden doen; daarom moest men zich hiertegen beschermen, wat dan gebeurde door het oprichten van een kruis. Hagel was een van de dingen, die veel schade konden doen aan de gewassen en waarvoor men erg bang was.

Bezocht werden verder de parochiekerk, een waterstaatskerk uit de vorige eeuw, waaraan helaas geknoeid is bij het aan- of verbouwen van de zijbeuken. In de kerk bevindt zich een mooie koperen kroonluchter, een eikenhouten preekstoel met beelden en een fraai orgel van de Gebrs. Smits uit de Reek, dezelfde firma die ook het orgel voor de kerk van Gemert heeft gemaakt.

Bij het klooster Mariëngaarde staat een kapel, waar Maria wordt vereerd onder de naam: "Zetel der Wijsheid". De kapel uit de 17e eeuw is door Monumentenzorg gerestaureerd. Het houten Maria-beeldje staat in een fraaie zilveren troon, afkomstig uit het kunst-atelier van Brom, waar vele mooie stukken voor diverse kerken zijn gesmeed. De kapel heeft vroeger als raadhuis en school gediend, maar is al sinds vele jaren weer voor de eredienst bestemd. De drukke bedevaarten van vroeger tijd bestaan niet meer evenmin als de daarmee verbonden processies.

Tot slot een bezoek aan de beeldenverzameling, voornamelijk Mariabeelden, van de hr.H.Gruijters. Merkwaardig wat een hoeveelheid beelden en beeldjes men daar bij elkaar ziet, voornamelijk uit de laatste honderd jaar, mooi en lelijk, kunst en kits alles door elkaar.

Om 1 uur werd het Werkkamp met een Brabantse koffietafel afgesloten; deze was aangeboden door het gemeentebestuur van Aarle-Rixtel. Veel woorden van dank werden hier gesproken aan allen, die op een of andere manier hun bijdrage hadden geleverd voor een goed verloop van het Werkkamp.

Het volgend jaar zal het Werkkamp in Eindhoven zijn en het 25e Werkkamp in 1973 hopen we te organiseren in Gemert.

M.H.J.Pennings.

LEZING MET DIA'S VAN MEVR.VAN DORT-VAN DEURSEN IN DE LEDEN-
VERGADERING VAN DINSDAG 30 MAART 1971.

Circa 50 leden kon de Voorzitter op deze vergadering tot zijn blijdschap begroeten; onder de aanwezigen waren ook twee bestuursleden van onze zustervereniging "Kring Peelland" uit Helmond. Het onderwerp van de lezing was: "Kent gij dit Brabant?" Het werd een reis langs verschillende oude boerderijen in de Zuidwesthoek van Noord-Brabant, waarvan er intussen al weer verschillende verdwenen zijn. Zo goed als alle oude boerderijen waren voorzien van kleine ruitjes en vensters wat een economische noodzaak was. Glas maken kende men wel, maar was erg duur; daarom werden de raamopeningen gedicht met gelooide koeienhuiden, waar vanzelfsprekend minder licht door kwam en meer kou. Daarom werden de luiken vaak gesloten en drogen de mensen in de huizen meer en warmer kleren dan tegenwoordig om zich tegen de kou te bescher-